COLUMN

STIKSTOFCRISIS: WAAROM LOSSEN BOEREN HET NIET ZELF OP?

Dr. Eelko Huizingh werkt bij de vakgroep Innovatiemanagement & Strategie van de Rijksuniversiteit Groningen en is auteur van het boek Innovatiemanagement.

Boeren zitten in de verdrukking. Lees je over stikstof, biodiversiteit of waterkwaliteit dan zijn boeren nooit ver weg. En doorgaans zijn die verwijzingen negatief. Boeren zouden op vele manieren onze natuurlijke leefomgeving verslechteren. Waarom nemen boeren niet zelf het heft in handen en werken ze gezamenlijk aan een oplossing? Want die mogelijkheden zijn er.

Laten we de vergelijking eens maken met Europa. Decennialang werd onze veiligheid gegarandeerd door de Amerikanen, terwijl wij vrolijk bezuinigden op defensie. En toen kwam orkaan Trump. Nu moeten Europese landen fors meer uitgeven aan defensie, zelf het NAVO-gebied beschermen en straks zelf voor de veiligheid van Oekraïne instaan. Dat hebben we nooit gewild, is niet leuk maar geeft ons wel de kans om zelfstandig onze veiligheid te regelen.

Terug naar de boerenstand. Die wordt niet getroffen door een orkaan maar door een aantal geniepige sluipmoordenaars. Dat gaat van stikstofproblematiek tot mestoverschot, van financiële problemen tot verstikkende regels en van gifstoffen tot dierenwelzijn. Wie het nieuws ook maar een beetje volgt, denkt al lang niet meer dat boer-zijn leuk is.

Wat voor bedrijf hebben ze? Hoe groot, waar gelegen, in welke staat?

Zelfs met een ‘eigen’ landbouwminister, Femke Wiersma van BBB, lukt het niet om oplossingen te vinden. Haar beleid lijkt meer gericht op ‘uitstel in de hoop op afstel’. De reacties op Wiersma’s nieuwste plan, om 1800 bedrijven te laten innoveren, extensiveren, verplaatsen of stoppen, waren tekenend: Farmers Defence Force spreekt van ‘boerenbedrog’. Maar klimaatverandering stopt niet als je dat ontkent of stikstofnormen aanpast. Een kind begrijpt wat er gebeurt als het water je tot de lippen staat en het peil blijft stijgen. In Noord-Brabant dreigt de provincie inmiddels 55 boeren te onteigenen, het zwartste scenario voor BBB.

Waarom nemen boeren niet, net als Europa, zelf het heft in handen? Erken als landbouworganisatie de realiteit dat verdere verduurzaming onontkoombaar is. En maak bijvoorbeeld gebruik van een ander groot probleem dat boeren bedreigt, namelijk bedrijfsopvolging. Veel boeren zitten vlak voor het pensioen en zonder opvolger.

Volgens het CBS hebben ruim 16.000 (!) oudere boeren nog geen opvolger. Zet dat eens af tegen de onrust over het mogelijk onteigenen van 55 (!) Noord-Brabantse boeren. Erken dat sommige boeren in de knel zitten want te dicht bij een natuurgebied en biedt een helpende hand. Waarom is er geen club die deze boeren koppelt aan boeren zonder opvolger?

Maak een overzicht van hen die graag binnen zeg 5 jaar willen stoppen. Wat voor bedrijf hebben ze? Hoe groot, waar gelegen, in welke staat?

En geef boeren in de knel het recht van eerste koop. Zij kunnen dan kiezen: verduurzamen, stoppen of verplaatsen en een nieuwe start maken. Op internet vind ik alleen bij de organisatie voor jonge boeren (NAJK) een ‘Boer zoekt Boer’-programma om jongeren te koppelen aan boeren zonder opvolger. Maar dat is veel kleiner en vrijblijvender van opzet.

Uiteraard zitten ook bij deze oplossing regelgeving en financiën in de weg. Maar de overheid wil vast meehelpen want je lost een langdurig en pijnlijk probleem voor ze op. De overheid kan duurzame randvoorwaarden stellen, bijvoorbeeld over grondgebonden melkveehouderijen en gewasbeschermingsmiddelen. En het plan aantrekkelijker en effectiever maken met subsidies voor duurzame innovaties en het geven van garanties zodat boeren met zekerheid weer een aantal jaren vooruit kunnen.

Zo’n plan maakt een einde aan onzekerheid, haalt Nederland van het stikstofslot, biedt boeren toekomstperspectief, geeft ruimte voor onderlinge solidariteit van boeren, en waarborgt onze voedselproductie op een manier en op plaatsen waar dat goed samengaat met natuur. Het keert ook het stikstofverhaal om: in plaats van ‘moeilijk, moeilijk’ en ‘wij zijn boos’ gaan we werken aan een oplossing.

Uiteraard is het plan niet perfect en volledig, en zoals ze in het Engels zeggen ‘the devil is in the details’. Je bedrijf herstarten op een andere plek is niet eenvoudig, mogelijk ver van familie en vrienden. En niet elke stoppende boer krijgt een vervanger of de maximale verkoopprijs.

Helaas is de werkelijkheid, denk ook aan Trump, niet altijd mooi. Maar die ontkennen verbetert niets. Kom uit de weerstand en neem zelf het heft in handen.

